

Remonstrantse Gemeente Rotterdam

2 april 2021

Goede Vrijdag

Stabat mater

kaars staat aan

Welkom en Votum en groet

Hartelijk welkom in de Remonstrantse Arminiuskerk in Rotterdam. We zijn in een erg lege kerk. We zijn met een paar mensen. Jos van der Kooy zit achter het orgel. Nicky Bouwers zingt en Marileen Driesprong neemt alles op.

We komen samen, wij hier, u thuis. We komen samen om inspiratie te zoeken. We staan stil bij de gebeurtenissen van Goede Vrijdag. Het past vandaag niet om grote verhalen te houden, alsof we in een mooie geloofsleer kunnen vatten wat er is gebeurd. Voor mij is Goede Vrijdag vooral het beleven van het verhaal van het lijden en sterven van Christus. Elke poging om het begrijpelijk, om er een uitgebalanceerde geloofsleer van te maken misschien zelfs wel elke poging om het zin te geven, doet geen recht aan wat er is gebeurd.

Daarom zullen we vooral stil staan bij de oude woorden. We lezen het verhaal en we horen Nicky erover zingen. We worden er stil van en we overdenken het.

Onze hulp is in de naam van de Heer
Die hemel en aarde gemaakt heeft
Die trouw houdt tot in eeuwigheid
En niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
Van God onze Vader
En van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordlied Tot u, Heer

Bijbeltekst Johannes 18: 28-32

²⁸s Ochtends vroeg werd Jezus weggebracht naar het paleis van Pilatus, de Romeinse bestuurder. De Joden zelf gingen niet naar binnen. Ze wilden niet onrein worden, omdat die avond de paasmaaltijd gevierd werd.

²⁹Toen kwam Pilatus naar buiten, en vroeg: ‘Waar beschuldigen jullie deze man van?’ ³⁰De Joden antwoordden: ‘Als hij geen misdadiger was, hadden we hem niet bij u gebracht.’ ³¹Pilatus

zei: ‘Neem hem dan mee en straf hem volgens de regels van jullie eigen wet.’ ‘Nee,’ zeiden de Joden, ‘want wij hebben zelf niet het recht om iemand te doden.’

³²Zo moest het gaan. Want Jezus had zelf al gezegd op welke manier hij zou sterven.

Lied 177: 1 en 2

1 Leer mij, o Heer, uw lijden recht betrachten,
in deze zee verzinken mijn gedachten:
o liefde die, om zondaars te bevrijden,
zo zwaar moest lijden.

2 'k Zie U, God zelf, in eeuwigheid geprezen,
tot in de dood als mens gehoorzaam wezen,
in onze plaats gemarteld en geslagen,
de zonde dragen.

Bijbeltekst Johannes 18: 33- 19: 16

³³Pilatus ging zijn paleis weer binnen. Hij liet Jezus bij zich komen en vroeg aan hem: ‘Bent u de koning van de Joden?’ ³⁴Jezus zei: ‘Vraagt u dat uit uzelf? Of hebben anderen dat over mij gezegd?’ ³⁵Pilatus antwoordde: ‘Natuurlijk vraag ik dat niet uit mezelf. Ik ben geen Jood. Maar uw eigen volk en de hogepriesters hebben u bij mij gebracht. Wat hebt u verkeerd gedaan?’

³⁶Jezus zei: ‘Ik ben geen koning zoals de koningen van deze wereld. Als ik een aardse koning was, dan zouden mijn dienaren voor mij gevochten hebben. Dan zou ik niet aan de Joden uitgeleverd zijn. Maar ik ben geen aardse koning.’ ³⁷Toen vroeg Pilatus aan Jezus: ‘U bent dus wel een koning?’ Jezus antwoordde: ‘U noemt mij een koning. Maar ik zeg u: Ik moet de waarheid bekendmaken. Daarvoor ben ik geboren en daarvoor ben ik naar de wereld gekomen. Iedereen die aan de kant van de waarheid staat, luistert naar mijn woorden.’ ³⁸Toen zei Pilatus: ‘Wat is waarheid?’

Daarna ging Pilatus weer naar buiten. Hij zei tegen de Joden: ‘Mijn oordeel is dat Jezus onschuldig is.’ ³⁹Het is hier de gewoonte dat er op het Paasfeest een gevangene vrijgelaten wordt. Willen jullie dat ik Jezus, de koning van de Joden, vrijlaat?’ ⁴⁰Maar de Joden begonnen te roepen en te schreeuwen: ‘Nee, niet Jezus, maar Barabbas!’ Barabbas was een gevaarlijke misdadiger.

19¹Toen gaf Pilatus Jezus mee aan zijn soldaten. Die sloegen Jezus met de zweep. ²Ze maakten een kroon van doorntakken, en zetten die op zijn hoofd. En ze trokken hem een rode mantel aan. ³Ze liepen naar Jezus toe en riepen: ‘Leve de koning van de Joden!’ En ze sloegen hem in zijn gezicht.

⁴Pilatus kwam weer naar buiten en zei tegen de Joden: ‘Ik breng Jezus weer naar buiten. Want ik wil dat jullie weten dat hij volgens mij onschuldig is.’ ⁵Jezus kwam naar buiten. Hij droeg de kroon van doorntakken en de rode mantel. Toen zei Pilatus tegen de Joden: ‘Hier is hij, een gewoon mens.’

⁶Toen de priesters en hun dienaren Jezus zagen, begonnen ze te schreeuwen: ‘Hij moet dood! Hij moet aan het kruis!’ Pilatus zei tegen hen: ‘Neem hem dan mee, en hang hem zelf aan het kruis. Want volgens mij is hij onschuldig.’

⁷Maar de Joden zeiden: ‘Volgens de regels van onze wet moet hij gedood worden. Want hij heeft beweerd dat hij de Zoon van God is.’ ⁸Toen Pilatus dat hoorde, werd hij erg bang.

⁹Pilatus ging zijn paleis weer binnen. Hij vroeg aan Jezus: ‘Waar komt u vandaan?’ Maar Jezus gaf hem geen antwoord. ¹⁰Toen zei Pilatus: ‘Waarom geeft u mij geen antwoord? U weet toch dat ik hier de macht heb. Ik kan u vrijlaten, maar ik kan ook het bevel geven om u aan het kruis te hangen!’

¹¹Jezus antwoordde: ‘U hebt geen macht over mij, behalve de macht die God aan u gegeven heeft. Daarom heeft degene die mij aan u uitgeleverd heeft, de grootste schuld.’

¹²Vanaf dat moment wilde Pilatus Jezus vrijlaten. Maar de Joden schreeuwden: ‘Als u Jezus vrijlaat, bent u geen vriend van de keizer! Want Jezus beweert dat hij koning is, en dus verzet hij zich tegen de keizer!’

¹³Toen Pilatus dat hoorde, liet hij Jezus naar buiten brengen. Pilatus ging zitten om zijn oordeel uit te spreken. De verhoging waarop hij zat, werd in het Hebreeuws Gabbata genoemd. Dat betekent: stenen podium. ¹⁴Het was de dag voor het Joodse Paasfeest en het werd al middag.

Pilatus zei tegen de Joden: ‘Hier is jullie koning.’ ¹⁵Maar zij schreeuwden: ‘Weg met hem! Weg met hem! Hij moet aan het kruis!’

Pilatus vroeg: ‘Moet ik jullie koning aan het kruis hangen?’ De priesters antwoordden: ‘De keizer is onze enige koning!’

¹⁶Toen gaf Pilatus Jezus aan hen mee, om hem aan het kruis te hangen.

Lied 177: 3 en 4

3 O allerheiligst, onuitspreeklijk wonder:
de Rechter zelf gaat aan het recht ten onder.
O wreed geding; wie kan geheel doorgronden
de vloek der zonden.

4 God is rechtvaardig, ja, een God der wrake;
en Hij is liefde, Hij wil zalig maken.
zie hier de schalen die ten volle wegen
en vloek en zegen.

Bijbeltekst Johannes 19: 16-30

Toen namen de soldaten Jezus mee. ¹⁷Hij droeg zelf het kruis. Zo kwam hij op de plaats die in het Hebreeuws Golgota genoemd werd. Dat betekent: schedelplaats. ¹⁸Op die plaats hingen de soldaten Jezus aan het kruis. Ze hingen ook twee andere mannen aan een kruis. Het kruis van Jezus stond in het midden, tussen de twee andere kruisen in. ¹⁹Pilatus had een bordje op het kruis laten maken. Daarop stond: ‘Jezus uit Nazaret, de koning van de Joden’. ²⁰Het stond er in het Hebreeuws, het Grieks en het Latijn. Het werd door veel Joden gelezen. Want de plaats waar Jezus aan het kruis hing, was vlak bij de stad.

²¹De priesters gingen naar Pilatus en zeiden tegen hem: ‘Er moet niet ‘De koning van de Joden’ op staan, maar ‘Deze man beweert dat hij de koning van de Joden is.’’ ²²Maar Pilatus zei tegen hen: ‘Zo heb ik het geschreven, en zo blijft het staan.’

²³Vier soldaten hadden Jezus aan het kruis gehangen. Ze hadden hem zijn kleren afgenomen, en die verdeelden ze nu onder elkaar. Het hemd van Jezus bleef over, want dat was gemaakt uit één stuk stof. ²⁴De soldaten zeiden tegen elkaar: ‘We moeten dat hemd niet in vier stukken scheuren. Laten we erom loten.’

Zo moest het gaan. Want in de heilige boeken staat: «Ze verdelen mijn kleren, en ze loten om mijn hemd.» Dat was precies wat de soldaten deden.

²⁵Bij het kruis van Jezus stonden vier vrouwen. Het waren zijn moeder Maria en haar zus, en verder Maria, de vrouw van Klopas, en Maria uit Magdala.

²⁶Jezus zag zijn moeder. En naast haar zag hij de leerling van wie hij veel hield. Toen zei Jezus tegen zijn moeder: ‘Hij is nu uw zoon.’ ²⁷En tegen zijn leerling zei hij: ‘Zij is nu jouw moeder.’ Vanaf dat moment zorgde die leerling voor Maria.

²⁸Jezus wist dat zijn werk nu helemaal klaar was. Er was nog één ding dat moest gebeuren. Want dat stond al in de heilige boeken. Daarom zei Jezus: ‘Ik heb dorst.’ ²⁹Er stond daar een vat met zure wijn. Iemand vulde een spons met wijn. Hij maakte de spons vast aan een lange tak, en stak die omhoog naar Jezus’ mond. ³⁰Jezus dronk van de wijn, en zei: ‘Mijn werk is klaar.’ Toen boog hij zijn hoofd en stierf.

Lied 178: 1, 8-10

- 1 Jezus, om uw lijden groot,
om uw leven en uw dood
die volbrengen 't recht van God,
Kyrie eleison.

- 8 Om de doornen van uw kroon,
om de gees'ling en de hoon,
roepen wij, o Mensenzoon,
Kyrie eleison.

- 9 Om uw kruis, Heer, bidden wij,
om de speerstoot in uw zij,
ga aan onze schuld voorbij,
Kyrie eleison.

- 10 Heer, om uw vijf wonden rood,
om uw onverdiende dood,
smeken wij in onze nood,
Kyrie eleison.

Preek

Hemels plan of tragisch voorbeeld van sociaal-realisme. Elk jaar, beste mensen, is dat de spagaat van Goede Vrijdag. We lezen samen het verhaal van het lijden van Jezus. We kennen het goed. We horen het elke keer opnieuw. Bij de aloude woorden klinkt de muziek uit de prachtige, dramatische Passionen van Bach. Het is een verhaal dat al twintig eeuwen met het christendom meegaat. Meestal raakt het gruwelijke ons niet zo meer. Zonder schroom kun je een kruis aan de muur hangen in een kerk, of als een sieraad om je nek. We zouden dat niet zo snel doen met een galg of een elektrische stoel. We zijn misschien wel immuun geworden voor de gruwelijkheid van het verhaal.

In de christelijke traditie is het verhaal vanaf het allereerste begin onschadelijk gemaakt door er een vrome boodschap aan te verbinden. Het lijden van Christus aan het kruis was goed. Het was goed voor ons. Het was onderdeel van het goddelijke plan om ons te redden. Zonder kruis geen verlossing. Als Jezus zijn bloed niet op Golgotha gestort had, zou het met ons nooit goed komen. Alles, alles, was voldaan door Hem... De andere kant van het spectrum vertelt ons een verhaal zoals we het dagelijks kunnen lezen en we het ons zo goed kunnen voorstellen. Over een enkele mens die vermalen raakt in een systeem van Real Politik. Zo werkt de wereld nu eenmaal, zou je kunnen denken. Waar gehakt wordt, vallen spaanders. En inderdaad: het verhaal van vandaag zit vol met elementen die we kennen uit de wereldpolitiek. Wie in het groot leiding wil geven, ontkomt niet aan vuile handen. Het Evangelie laat zich ook lezen als een handleiding in de trant van Machiavelli. Machtspolitiek is nu eenmaal niet mooi.

Neem de rol van Pilatus. In het passieverhaal wordt hij vandaag niet eens op een al te negatieve manier geschetst. Hij is de heerser die rekening moet houden met allerlei belangen. Tijd voor grote, filosofische overpeinzingen heeft hij niet. Wat is waarheid? Waarheid is datgene wat bij zijn machtspolitiek hoort. En in die waarheid kun je niet om het volk heen, dat nu eenmaal iets wil. Wil het volk af van deze Jezus, dan krijgt het volk zijn zin. Hij probeert er wel wat tegenin te brengen, maar echt overtuigend is het niet. Voor hem is het duidelijk dat er niet zoveel mis is met die Jezus. In zijn ogen een wat onbenullige man, die de wereld niet goed begrijpt. Hij ziet geen koning voor zich, maar een verward mens die teveel vijanden heeft gemaakt. 'Ik zie geen schuld in hem', zegt Pilatus. En hij probeert nog een tweede truc om het volk rustiger te krijgen. Wie wil je dat ik vrijlaat: Barabbas, een erkende terrorist, of deze Jezus. Maar het volk ruikt bloed en wil Jezus aan de hoogste boom hangen. Barbertje moet hangen. En Pilatus gaat akkoord, wat kan het hem ook schelen. Als hij maar geen gedoe met het volk heeft en ook niet met de keizer. Jammer voor Jezus, maar zo werkt de wereld.

Even een klein intermezzo tussendoor. Of de joden dit nu werkelijk vonden, of die Pilatus eigenlijk best OK maar laf was, eigenlijk weten we het niet. Het is opvallend dat de evangelisten de joden zo'n rottige rol geven in het verhaal en de romeinen vrijpleiten van de dood van Jezus. Historisch is dat niet zo waarschijnlijk. De romeinen gingen over de doodstraf en de joden niet. Romeinen waren geen lieverdjes, maar om aan het kruis gehangen te worden, moest je toch echt wel iets anders misdaan hebben, dan een beetje vage figuur te zijn. Het is waarschijnlijk dat de evangelisten het oorspronkelijke verhaal, de romeinen vonden Jezus gewoon lastig en hebben hem laten kruisigen, wat gekuist hebben. Toen Johannes schreef, waren joden en christenen al ver van elkaar verwijderd geraakt. De nieuwe christenen hadden geen behoefte om de romeinen tegen zich in het harnas te jagen. Met de joden hadden ze het wel gehad, want die weigerden in Jezus te geloven. Zie daar een logische grond om de joden de zwartepiet toe te spelen, die eigenlijk bij de romeinen lag... Dat dat uiteindelijk zou leiden tot de gruwelen

van de holocaust, dat kon men 2000 jaar geleden niet overzien. Beide standpunten: het noodzakelijke van het lijden voor het heilsplan én het sociaal realistische standpunt voldoen niet. We worden er niet beter van, eerder somberder. Voor mijn gevoel moeten we ergens tussenin zitten, om te begrijpen, of beter gezegd, aan te voelen waar het ons vandaag om kan gaan.

In de bijbel wordt Jezus ons geschetst als een geïnspireerd en een inspirerend mens. Hij laat mensen op een nieuwe manier naar de wereld kijken, doordat hij telkens anders kijkt, dan je in eerste instantie zou denken. Telkens staat niet de leer of de vraag hoe het moet centraal, maar de liefde en de vraag hoe het kan. Telkens opnieuw laat hij mensen zien waar hun kracht ligt. Hoe ze weer tot hun recht komen. Hoe je kunt leven vanuit een nieuw perspectief. Zijn perspectief is de onvoorwaardelijke liefde voor je naaste en voor je oorsprong. Telkens opnieuw houdt hij een spiegel voor: het kan anders. Misschien is de radicaliteit van die spiegel, of beter de radicaliteit van de liefde hem fataal geworden. Zijn boodschap van liefde en ontferming was te lastig voor de harde wereld van alle dag. De wereld kon het letterlijk niet aan en hij werd geslachtofferd. Maar het hele verhaal dat zou volgen, het verhaal van de opstanding op de Paasmorgen, wat we er ook van geloven, laat zien dat het verhaal niet uit was met de dood van Jezus. De liefde bleek sterker dan de dood. De inspiratie was niet uitgeblust, maar kwam nog meer tot leven. Wat doodgemaakt werd, kon weer levend worden. Zoals de natuur in de winter dood lijkt te zijn, maar toch in de mooiste bloemen uitbreekt in de lente. Hoe dood onze wereld soms kan lijken, liefde en leven breken altijd door. Niet op bestelling, niet als we het morgen willen hebben, maar uiteindelijk is het niet te stoppen.

De mens Jezus is het voorbeeld bij uitstek van die liefde die niet klein te krijgen is. Die inspirerende kracht die we voor het gemak meestal God noemen, is niet klein te krijgen, maar zal uiteindelijk doorbreken. Laten we blijven proberen daarin te geloven.

Amen.

Orgelspel Improvisatie op het lied *Jezus, leven van ons leven* (Lied 575)

Gebeden, afgesloten met *Onze Vader* (gezongen, Strategier)

Eeuwige God,

We zoeken naar u, wanneer we denken aan alle ellende die ons en de mensen om ons heen overkomt. We zoeken naar u en kijken naar boven voor een antwoord op de vraag: waarom?

Maar als het stil blijft, wees ons dan nabij.

We zoeken naar u als we denken aan allerlei verdriet. Mensen verliezen wie hun dierbaar waren en moeten alleen verder. Het leven gaat door, maar vaak niet dan met groot verdriet. Wees nabij, o God.

Wees met heel uw kerk. In deze dagen komen christenen overal ter wereld bij elkaar om aan uw zoon te denken. Geef dat zijn leven een voorbeeld mag zijn voor de wereld. Maak dat de liefde woont in harten waar eens de haat heerser was. Wees ons nabij.

In stilte spreken wij woorden uit die niemand anders voor ons kan zeggen.

[...]

Bidden wij gezamenlijk de woorden die Jezus ook ons heeft leren bidden:

[Gezongen onze Vader]

Aankondiging collecte

Slotlied 590: 1, 2 en 5 (Nu valt de nacht)

Nu valt de nacht.

Het is volbracht:

de Heer heeft heel zijn leven
voor het menselijk geslacht
in Gods hand gegeven.

De wereld gaf

Hem slechts een graf,
zijn wonen was Hem zwerven;
al zijn onschuld werd Hem straf
en zijn leven sterven.

Hoe wonderlijk,

uitzonderlijk
een sabbat is gekomen:
eens voor al heeft Hij het juk
van ons afgenomen.

Uitzending en zegen

Zij mogen Christus doden, begraven, in het graf sluiten met een zware steen.

Christus zal verrijzen.

De Goede Vrijdag moet voorgaan. Pasen zal volgen.

Zijt verzekerd, de Heer zal zijn werk levend maken.

De Heer zegene en Hij behoede u.

De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig

De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Amen.

Orgelspel Improvisatie Abide with me